

71) Maldegem Stoomtreinfestival 3 & 4 mei 2014
Nieuwe aanwinst Stoomlocomotief 41.195

Stoomfestival
3 & 4 mei 2014 Maldegem

Nieuwe aanwinst Loc 41.195

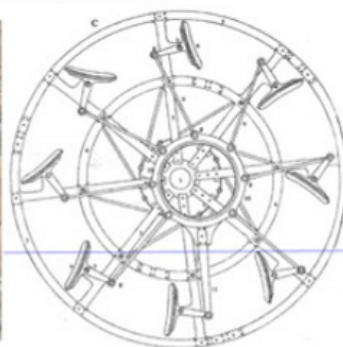
Stoomtreinfestival 3 & 4 mei 2014

Zie meer op www.stoomcentrum.be/

Grootste relikwie (loc 41.195) uit eerste Wereldoorlog wordt op 29/04 overgebracht naar het Stoomcentrum Maldegem. Naar verluid zal dan ook getracht worden deze "Vlaamse lokomotief" van de "Ateliers J.J. Gilain Tienen, te laten klasseren als topstuk. Het terug laten rijden van deze locomotief zal moeilijk worden, gezien verschillende essentiële onderdelen ontbreken, zoals de klep-, zuiger- en koppelstangen.

locomotief zal moeilijk worden, gezien verschillende essentiële onderdelen ontbreken, zoals de klep-, zuiger- en koppelstangen.

68) Raderboot Congo stoom ligt aan de Dijle

Naar aanleiding van de geplande berging van scheepswrakken in de haven van Kinshasa is er opnieuw belangstelling voor de mysterieuze raderboot (hekwiel), die al meer dan 50 jaar opgeslagen ligt in 8 kisten naast de Dijle in een gebouw van de KUL.

Het zou gaan quasi nieuwe stoommachine en de twee raderen, die in 1960 door de firma Otraco teruggestuurd werd naar België. Op één kist staat de naam Sonatra, maar die firma heeft niet lang bestaan. De onderdelen zijn nog in zeer goede staat (zie foto links).

Zie ook: www.brusselnieuws.be/nl/video/tvbrussel

[/brusselse-haven-deelt-logistieke-kennis-met-collegas-kinshasa](http://brusselse-haven-deelt-logistieke-kennis-met-collegas-kinshasa)

Enkele items uit de home page van de siwe website www.siwe.be

Inhoud

Erfgoednieuws uit de regio's.....	2
Internationaal nieuws.....	9
Onder de leeslamp (Besprekingen publicaties)	13

Adres secretariaat: SIWE vzw – Kluisdelle 12, 3010 Kessel-Lo / Leuven.

E-mail: info.siwe.be Website: www.siwe.be

Verantwoordelijke uitgever : Patrick Viaene – Land van Waaslaan 156 – 9040 Gent.

Samenstelling: Patrick Viaene Vormgeving: Alex Baerts

ERFGOEDNIEUWS UIT DE REGIO'S

BELGIË

TANKS ALS MODERNE RELIKWIEËN

Dit jaar wordt zowat overal de Eerste Wereldoorlog herdacht, die precies honderd jaar geleden begon. De oorlog werd niet 'gewonnen' door Duitsland, die de oorlog had ontketend. Maar beseft men vandaag nog het belang van diverse uitvindingen, die een grote invloed hadden in het conflict en mee de Duitse nederlaag bewerkstelligde? Neem slechts één voorbeeld van technische voorsprong bij de geallieerden, namelijk de inzet op grote schaal door Frankrijk van TANKS, met een onverhoopt succes. In 1903 werd de tank uitgevonden door de Franse kapitein, die een eerste plan maakte voor een "canon propulseur" op rupsbanden. In Nederland sprak men aanvankelijk van een "vechtwagen"!

De ironie van het lot wil nu dat honderd jaar na de eerste massale inzet van tanks over enkele weken (21 juli 2014) België zijn laatste echte tanks (die al een paar jaar niet meer gebruikt worden) zal uitwuiwen. De beslissing om de Leopold-tanks uit onze legerinventaris te laten verdwijnen (en te vervangen naar "meer mediane vuurkracht") dateert blijkbaar al van 2009. Op 21 juli mogen ze nog één keer rondrijden tijdens het militair defilé op de Belgische nationale feestdag en dan worden de rupsvoertuigen of tanks bedankt (of moeten we schrijven "betankt") voor bewezen diensten. Een woordvoerder van onze defensie minister Pieter De Crem zegt het zo: "**Tanks zijn relikwieën geworden**". Erfgoed dus, rijdende monumenten die het Franse (en Britse) overwicht tijdens een fase van de Eerste Wereldoorlog een beslissende wending gaf en de wereld voor een stukje zijn 20ste eeuws en huidig aanzien gaven.

VLAANDEREN (ALGEMEEN)

VAREND ERFGOEDDECREET VERBETERD EN UITGEBREID

Na veel input van de collega's van de sector "varend erfgoed", aangevoerd door vzw Watererfgoed Vlaanderen (cfr. hun "Lokaal Watererfgoedmanifest 2012" en andere acties), keurde de Vlaamse regering diverse aanvullingen op het intussen meer dan 10 jaaroude Varend Erfgoeddecreet. De wijzigingen betreffen financiële ondersteuningsmogelijkheden (met snellere procedure voor onderhoudspremies), de decretale verankering van de inventaris varend erfgoed (die zal dienen voor het opstellen van beschermingsdossiers) en de uitbreiding van rechtsgevolgen bij bescherming. Het "Varend Erfgoeddecreet" is nu ook beter afgestemd zijn op het "Onroerend Erfgoeddecreet".

PROVINCIE ANTWERPEN

ANTWERPEN: MAS PAKT UIT MET BOEK OVER HAVENKRANEN

Onlangs werd in het MAS een eigen publicatie voorgesteld en de voortreffelijk gerestaureerde oudste bewaarde Antwerpse (hand)kraan ingehuldigd. Lees meer hierover in onze uitgebreide boekbespreking in de onderstaande rubriek "Onder de leeslamp".

ERIC VAN HOOYDONK LANCEERT WHAMM!

Op een volstrekt eigen wijze stelde Prof. Eric Van Hooydonk, voorzitter van Watererfgoed Vlaanderen, voor een nokvol gevuld auditorium in het KBC-Torengedebouw te Antwerpen zijn droom voor: de realisatie van het Wereld Haven en Maritiem Museum te (kortweg WHAMM!). Meer hierover bij onze boekbespreking van de gelegenheidspublicatie, zie "Onder de leeslamp".

WASSERIJ WERD CITY KUNSTHAL

Een trendy plek waar tentoonstellingen van aanstormend artistiek talent getoond worden in de ruwe bolster van een leegstaande wasserij uit de jaren vijftig is de “Extra City Hall” in de Eikelstraat 25, te 2600 Antwerpen-Berchem. Meer info op www.extracitykunsthal.org.

AFSCHAFFING MOLENDRAAIPREMIE IN PROVINCIE ANTWERPEN

“Mooie inhuldigingen, maar de draaipremies vallen weg” titelt Molenecho’s (2013, nr. 4): Molenzorg vzw, spreekbuis van de sector molinologie en molenveld, is niet te spreken over de plotse afschaffing van de molendraaipremie, met ingang van 1 januari 2014. De beslissing werd genomen zonder enig overleg, aldus Harry Van der Pas (harry.vanderpas@telenet.be), secretaris van Molenzorg Vlaanderen vzw die vreest dat de minieme besparing grote financiële gevolgen zal hebben, zoals een veelvoud van onderhoudskosten, vermits diverse molens vanaf dit jaar gaan “stilstaan”. De compensatie met ondersteuning van “onderzoeken” over Antwerpse molens is geen echt alternatief. Het ene heeft weinig met het andere te maken. Onderzoek betoelagen en steun op het terrein beperken is geen goed idee...

PROVINCIE LIMBURG

BEZOEK DE MIJN VAN WINTERSLAG EN C-MINE EXPEDITIE

We herinneren de lezer aan het uniek “belevensparcours” (de term komt uit de nieuwste flyer van C-Mine) dat in Winterslag-mijn aangeboden wordt voor individuele bezoekers en groepen. Alle praktische info staat op www.c-mine-expeditie.be

HASSELT: JENEVERMUSEUM IN OMBOUW

Gelukkig is de sluiting van het Nationaal Jenevermuseum (vanaf 24 november 2013) maar voorlopig, want de tijd is aangebroken om diverse werken in het museum en de presentatie uit te voeren. Voor het ontwerp daarvan signeerde het Gentse bureau Madoc. Volg de verbouwingswerken en tussentijdse activiteiten op www.jenevermuseum.be. De site informeert ook over werfbezoeken en tussentijdse activiteiten buiten de site van het museum.

foto uit
www.jenevermuseum.be

SINT-TRUIDEN: FRUITSTREEKRUTES EN FRUITERFGOED

Geen andere stad in Vlaanderen focust in haar toeristisch-cultureel aanbod zo sterk op de fruitteelt als Sint-Truiden. De lijvige brochure (toeristische gids) “Inspirerend Sint-Truiden 2014” biedt een groot aantal bezoermogelijkheden waarbij de actieve fruitteelt (rondleidingen in fruitbedrijven, in fruitveilingen, bij confituur- en stroopmakers, bloesemwandeltochten, fruitmarkten, plukdagen, enz.) en aandacht voor fruitergoed samengaan. Alle praktische informatie is te vinden op www.toerisme-sint-truiden.be en www.visitsinttruiden.eu.

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN

NIEUWE STEK VAN “SOGENT” INFORMEERT OVER HERBESTEMMING VAN GENTS ERFGOED

SOGENT staat voor het “Gentse stadsontwikkelingsbedrijf”, dat het stedelijk beleid inzake stadsvernieuwing uitvoert. Sinds kort is de SOGENT-stek, de mooi gerestaureerde voormalige socialistische “Bank van de Arbeid” in de Volderstraat 1 te Gent publiek toegankelijk. Tentoonstellingen, maquettes en veel folders informeren de bezoekers over lopende projecten en daar zit veel industrieel erfgoed tussen: in de vroegere textielfabriek “De Porre” (Jules de St.-Genoisstraat, Gentbrugge) huist een wijkcentrum en werd een park aangelegd. Een Zweedse stoomturbine werd behouden. Ook de op til staande renovatie van het vroegere wintercircus als stadsbibliotheek, de herbestemming van Loods 26 (Voorhavenlaan) tot bedrijvent centrum, het project “Oude Dokken” (Handelsdok en Houtdok), de TREFIL-ARBED-site, de herinrichting van de UCO-weverij Maïstraat en omgeving (forum voor sociale economie, buurtpark) en andere projecten komen aan bod. Zie ook www.sogent.be waaruit onderstaand uittreksel.

KAAL 24

BOUWPROJECTEN De beschermde industriële site rondom de voormalige havenloodsen aan het Voorhavendok wordt herontwikkeld. Realisatie van een appartementsgebouw op het terrein van de voormalige Loods 24 aan de Voorhavenlaan.

LEES MEER

TALRIJKE INHULDIGINGEN VAN GERESTAUREERDE MOLENS

In Oost-Vlaanderen werden de jongste tijd een aantal belangrijke molens ingehuldigd: de Koutermolen te St-Martens-Latem, de Huisekoutermolen te Huise, de watermolen Nedermolen te Melden (met behouden schoorsteen van de stoommaalderij) en de Klepmolen te Balegem. Meer hierover in “Molenecho’s”, Jg. 2013, nr. 4.

BROCHURE OVER DE DOELSE KOGGE

“Het mysterie van de Kogge” is de titel van een brochure over de ontdekking en restauratie van dit unieke middeleeuwse schip, in 2000 ontdekt bij graafwerken aan het Deurganckdok nabij Doel en na een tijd geborgen in waterbakken (Berchemlei 115, 2140 Borgerhout).

Voor meer info, raadpleeg ook www.kogge.be // <http://www.onroenderfgoed.be>

DE REEKS ERFGOEDMEMO'S VAN STADSARCHIEF GENT

Een erfgoedmemo is een losbladige op karton gedrukte fiche (A5 formaat) met informatie over één goed omljnd Gents erfgoedthema. Reeds 70 exemplaren werden gepubliceerd, waaronder een aantal over industrieel erfgoed of daarmee gerelateerde thema's. De vormgeving is bijzonder verzorgd en de reeks is nu al een must-have in Gent. Voor 1 € per Erfgoedmemo moet je de aankoop (in het Gentse Stadsarchief of in de Stadswinkel onderaan de Lakenhalle naast het Belfort) niet laten...

Voorbeelden zijn: “De Vismijn na 1800” (nr. 46);
 “Het Wijnschroedershuis” (nr. 51);
 “De Lievehavenkom” (nr. 58);
 “Naar Expo 1913 met Thomas Cook” (nr. 67).

MIAT EXPOSEERT 'STRAFFE GASTEN'

Tot 4 januari 2015 (waar is de tijd van de niet aflatende stroom tijdelijke exposities in de Gentse musea !) loopt een merkwaardige expo in het MIAT over 50 jaar arbeidsmigratie. Geen evident onderwerp, maar het resultaat mag gezien worden. Allen daarheen !

Er zijn veel randactiviteiten in en buiten het museum.

Raadpleeg hiervoor de speciale website www.straffegasten.be .

STOOMFESTIVAL 2014 MALDEGEM OPNIEUW EEN VOLTREFFER

Op 3 & 4 mei 2014 vond het jaarlijks STOOMFESTIVAL plaats in het Stoomcentrum te Maldegem. Zes stoomlocs zorgden voor treinritten naar Eeklo: La Meuse 'Bebert' uit 1926, Avonside Fred (1925), de Poolse lok THh (uit 1959) alle drie uit eigen collectie, maar ook stoomloc Yvonne uit 1893 met MIVB-tramrijtuig uit 1891, gast-locs Magda (La Meuse, 1925) en Helena (Tubek, 1927)... Uniek is dat ook het onroerend erfgoed gevaloriseerd wordt: het "ontvangstgebouw", telegraafkantoor, goederenloods, woning van de stationschef, baanwachtershuis.

Foto Maldegem 4/5/2014 (A.B.) Geïnteresseerde luistert aandachtig naar de uitleg over de breedte van tender t.o.v. deze van de loc 41.195, de nieuwe aanwinst voor Maldegem

De festival programmaboekjes, die elk jaar gemaakt worden tonen de groei van de collectie en restauratiewerkzaamheden aan, zo is er o.a. volgend materieel bijgekomen:

- Pakwagen L'Etat Belge nr. 11.955 met volledige binnenuitrusting: tafel, kolenkachel,...
- "Juliette" stroomkraan 35 ton van Kinkempois, laatste in-dienst zijnde stroomkraan (tot 1985);
- Stoomloc 41.195 zou de enigste overgebleven Vlaamse Stoomloc (Atelier Gilain Tienen) zijn. Hij pronkte in 1985 nog in het station Charleroi.

Ze zijn het bewaren waard.

Op www.stoomcentrum.be vindt men meer info over de werking van de vereniging en de ritten met stoom- en andere locs in 2014.

PROVINCIE VLAAMS-BRABANT

MOT TE GRIMBERGEN EN REPERTORIUM HANDELS-CATALOGI

Het MOT conserveert en inventariseert (naast tal van handwerktuig en andere zaken) Belgische handelscatalogi. Het repertorium in uitbouw heeft betrekking op de periode voor 1950. Het MOT heeft nu al meer dan 9000 exemplaren in bezit. Help mee aan de uitbreiding van deze verzameling als u oude handelscatalogi kwijt wil of in slechte bewaaromstandigheden weet liggen.

Meer info op www.mot.be

HET VLAAMS TREKPAARD IN VOLLEZELE EN OMGEVING

Het erfgoed van het Brabants trekpaard wordt in ere gehouden door een vereniging en ook via publicaties. We noemen slechts "t Paardendorp Vollezele. Geschiedenis en museum" door Theo Van Lathem. Sint-Pieters-Leeuw, (de auteur) s.d. (ISBN 978-9081793506). Adres auteur: Meersteen 31, 1600 St-Pieters-Leeuw. Interessant is ook "Vollezele, bakermat van het Belgisch trekpaard" door Philippe Van Dixhoorn. Vollezele (de auteur) 2000.

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

MARITIEM ERFGOED TE BLANKENBERGE

Het bestuur van Blankenberge (www.blankenberge.be) pakte onlangs uit met een handige wandelkaart (in diverse talen) om het maritiem en haven-erfgoed persoonlijk of in groep te ontdekken in situ. De wandelroute passeert langs onder meer de Scuteloods, Museum De scute, een historische vuurtoren, de pier en de oude vissershaven.

TOEKOMST VISMIJN TE OOSTENDE ONZEKER

De haven van Oostende stelde de sloop van de vismijn, daterend uit 1922-1934 reeds meermaals in het vooruitzicht. De huidige vismijn, een merkwaardige bouwkundige realisatie uit de interbellumperiode in gematigd modernistische stijl, is te groot en te duur in onderhoud. Een kleine nieuwe vismijn, aangepast van de kleinere hoeveelheid te verhandelen vis zou verkieslijker zijn, zo heet het. Binnen de bevolking van Oostende, uiteraard ook bij de vissers, rees hiertegen fel protest. Het is immers een iconisch gebouw. Het is ook een zeldzaam voorbeeld waarbij je als weggebruiker (op weg naar de Oostelijke haven van Oostende) dwars door het gebouw kon rijden en zijn betonnen portieken, gedecoreerd met groot formaatfoto's van vissers door St. Vanfleteren, Waakzaam blijven is de boodschap!

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

BRUSSELSE GARAGE CITROËN TOEKOMSTIG “GUGGENHEIM” ?

Komt het reeds lang beloofde Brusselse museum voor hedendaagse kunst in de garage Citroën aan het IJzerplein, als het autobedrijf er (binnenkort) uit vertrekt ? De Brusselse regering pakte net voor de verkiezingen uit met dit voornemen in diverse kranten en media (zie o.m. De Morgen van 9 mei 2014). Het zou prachtig zijn, misschien te mooi om waar te zijn. De plannen zijn in elk geval nog niet geconcretiseerd, laat staan dat het kostenplaatje zou zijn becijferd!

LA FONDERIE LEGT LAATSTE LOODJES AAN NIEUWE PERMANENTE OPSTELLING

Op het ogenblik dat u dit leest is de nieuwe permanente tentoonstelling omtrent verleden en heden van de industrie in de regio Brussel al open voor het publiek. Ze is opgesteld op het gelijkvloers (“salle des tourneurs” of draaibankenwerkhof) van de voormalige bronggieterij Compagnie des Bronzes, heden een erfgoedcentrum en (op 1 januari 2014) een door de Brusselse regering erkend “La Fonderie – museum”. In de secties “metaal”, “houtbewerking”, “textiel en confectie” en “voedingsnijverheid” worden eigen collectiestukken getoond maar ook objecten uit andere technische musea in Brussel, waarmee La Fonderie de link wil leggen en wil samenwerken. Lees meer en check praktische informatie op www.lafonderie.be.

Intussen verscheen ook het Cahier nr. 48 van La Fonderie ‘Ecoles Bruxelloises’, volledig handelend over de geschiedenis, architectuur, onderwijs in Brusselse scholen en hun erfgoed.

ONTDEK DE BRUSSELSE KANALEN VANOP HET WATER

Gidsen van La Fonderie leiden nu reeds meer dan 25 jaar geïnteresseerden rond door de Brusselse kanaalzone. Sedert 1999 gebeurt dit met een eigen schip uit 1938, gebouwd om passagiers over het meer van Zürich (Zwitserland) mee te plezieren. Er zijn tal van rondleidingen op vaste dagen tussen Brussel en Zemst en tussen Brussel en Anderlecht en soms verder richting Halle, maar ook groepen kunnen een speciale rondleiding aanvragen (van 2 uur of 3 uur) of het schip voor private events kan gehuurd worden. Er zijn 72 zitplaatsen (binnen) en 30 op het buitendek. Alle info op www.lafonderie.be.

RUWBOUW VAN HET NIEUW SPOORWEGMUSEUM “TRAIN WORLD” IS BIJNA AFGEWERKT

Te Schaarbeek vorderen de bouwwerkzaamheden aan het nieuw Museum van de Belgische Spoorwegen gestaag. Op 20 maart jl. werd de stoomlocomotief “Pays de Waes”, een 13,5 ton wegend topstuk, daterend uit 1842, uit de oude stek in het Noordstation overgebracht naar de nieuwe “Train World”. De pers- en publieke belangstelling was groot. De trein in kwestie reed op de spoorlijn Antwerpen – Sint-Niklaas – Lokeren – Gent tot in 1896. Zie ook www.trainworld.be.

NIEUW LEVEN IN DE LEEGSTAANDE HAGELTOREN ?

Hopelijk wel, als we Brussel deze Week nr. 1420 (3 april 2014) goed gelezen hebben. De restauratie van de beschermde hageltoren of loodtoren en aanpalende ruimten (Fabrieksstraat 54, 1000 Brussel) is na lang wachten toch ingeschreven in het “Wijkcontract Bloemenhof”. De eigenaar wil iets doen aan de leegstand en kan beroep doen op bijzondere fondsen. Historica Ans PERSOONS liet plannen uittekenen voor restauratie en hergebruik (als theaterzaaltje en vergaderruimten voor de sociale en culturele sector, verder een aantal klaslokalen en leeszaal voor het Institut De Mot-Couvreur). Er is aanpalend ook sportinfrastructuur zodat de dode plek eindelijk binnen afzienbare tijd terug tot leven zal komen en linken krijgt met de omgeving.

CAMILLE JENATZY EN ZIJN AUTO ‘LA JAMAIS CONTENTE’

Iets langer dan honderd jaar geleden verbrak deze zoon van een Hongaarse industrieel (Constant Janatzy, die een rubberfabriek had in de Stephensonstraat) snelheidsrecord met een auto. Camille verbrak zelfs drie keer het werelduurrecord op land met zijn auto, “La Jamais Contente”. De Schaarbekenaar was de eerste chauffeur die sneller dan 100 km per uur reed. In 1913 stierf C. Jenatzy in een jachtongeval. In het Belvuemuseum werd onlangs een herdenkingstentoonstelling gehouden. Wie interesse heeft kan nog steeds de curator, de heer Philippe Debroe, contacteren (philippe.debroe@skynet.be).

WALLONIË

PIWB STELDE VIERDE CAHIER OVER ELEKTRISCHE ENERGIE VOOR

Met meer dan een jaar vertraging verscheen eind 2013 het 4de JAAR-CAHIER “Des usines et des hommes” van Patrimoine-Industriel Wallonie-Bruxelles asbl. Deze aflevering “Haute tension en péril” gaat volledig over elektrische energie in de 20ste eeuw. De eerste drie nummers gingen over “Werelderfgoed Waalse Steenkoolmijnen” (2009), “Industrieel erfgoed en

huisvesting” (2010) en “Waals staal” (2011). In 2012 kwam geen aflevering uit. Meer info over de inhoud van de nieuwe publicatie in “Onder de leeslamp” onder ‘Haute tension...

IPW HERBESTEMT DRUKKERIJSITE CASTERMAN TE DOORNIK

In het jaar 2000 ontving het Institut du Patrimoine Wallon van NV Casterman Edition een belangrijke collectie drukpersen en aanverwant erfgoed. Met de stad Doornik, het Waalse Gewest en een projectontwikkelaar (groep Heijmans) werd in situ voorzien in een permanente opstelling, de “Galerie Henri Casterman”. Vormgevers waren (naast IPW) IBC en Atelier 2F.

Zie voor meer praktische info en bezoek op www.institutdupatrimoine.be.

DE “ATLAS DES PAYSAGES DE WALLONIE”, EEN UNIEKE REEKS PUBLICATIES

Van een uitzonderlijke kwaliteit is de reeks “Atlas des Paysages de Wallonie”, uitgegeven door CPDT, voluit “Conférence Permanente du Développement Territorial” (Waals Gewest). Het gaat telkens over een welomschreven geografisch gebied. Zo handelt aflevering 4 over “La Haine et la Sambre” wat overeenkomt met de Borinage, het Centrum en de regio Charleroi en zijn oostelijke uitlopers. Het gaat hier dus over één van de oudste industriegebieden ter wereld, die vandaag een ontwikkeling meemaken van zwart land (‘pays noir’) naar groen woon-, werk- en recreatiegebied. De interactie van verschillende domeinen zoals geschiedenis, geografie, geologie, economie en erfgoed waarmee het landschapsonderzoek gebeurde, gecombineerd met een rijke cartografie en foto-illustraties zorgen voor nieuwe inzichten in de waarden en potenties van de Henegouwse cultuurlandschappen. Dit mondt uit in aanbevelingen voor beleidsmakers en alle actoren die in het studiegebied opereren. Deze atlas (300 pagina’s, met meer dan duizend illustraties) wordt aangeboden voor het onwaarschijnlijk laag bedrag van 18 €.

Bestellen kan via een mail naar publications@spw.wallonie.be.

GENEESKUNDE IN DE 18DE EEUW IN HET KASTEEL VAN SENEFFE

Deze tentoonstelling was erg succesvol maar wordt helaas eind mei ontmanteld. De catalogus blijft voorradig. In hun opzet (om de tijdsperiode waarin het kasteel werd gebouwd te doen herleven via de omweg van de geneeskunde in de 18de eeuw) is men in ieder geval zeer geslaagd.

Zie www.chateaudeseneffe.be.

INTERNATIONAAL NIEUWS (algemeen & alfabetisch per land)

- Zie voor een ruim aanbod aan internationaal nieuws de website van TICCIH op www.ticcih.org / E-mail: ticcih@mtu.edu .
- We vermelden ook de website van ICOMOS: http://www.international.icomos.org/centre_documentation/bib/worldheritage-industrialsites.pdf met honderden pagina's informatie over de talrijke dossiers over industrieel erfgoed die tot het "World Heritage" behoren.
- Zie ook : www.mnactec.cat/ticcih/inventory.php .
Surf ook naar www.erih.net voor informatie over de Europese industrieel erfgoedroutes.

DUITSLAND

INDUSTRIEKULTUR, EEN UNIEK INDUSTRIEEL ERFGOEDTIJDSCHRIFT

Het laatste nummer van jaargang 2013 (nr. 4) is –we telden het na- de 65de aflevering van dit tijdschrift, uitgegeven door het "Landschaftverband Rheinland en LVR – Industriemuseum " en door het "Landschaftverband Westfalen-Lippe en LWL – Industriemuseum. Beide industriële netwerkmusea met samen een twintigtal "antennes" (thematische deelmusea) kijken verder dan hun neus lang is door diverse vormen van samenwerking en één sterk, toegankelijk, vlot leesbaar, aantrekkelijk tijdschrift. Elk nummer heeft één hoofdthema. Bij Jaargang 2013 / 3 bijvoorbeeld ging dit over hoogspanningsmasten en –installaties, 2013 / 4 had "Industrieel erfgoedbehoud in Spanje" als focus en het recente 2014 / 1 gaat over "Natuursteen" en Malakowtorens (natuurstenen of bakstenen mijnschachttorens).

Vaste rubrieken in elk tijdschriftnummer zijn verder "nieuws over ERIH" (Europese route van het industrieel erfgoed), commentaar bij wat in beide netwerkmusea gebeurt, "nieuws uit de regio's" (zowel uit Duitse regio's als uit andere landen, een mooie mogelijkheid om aan veel mensen eigen erfgoednieuws -ook regelmatig uit Vlaanderen- informatie door te geven). Zeer waardevol is ook de rubriek "boekbesprekingen" en "tentoonstellingsagenda industrieel erfgoed". Een jaarabonnement (zie www.klartext-verlag.de) kost 24 euro, een bijzonder bescheiden bedrag voor de geboden kwaliteit én kwantiteit. Zie ook : WWW.INDUSTRIE-KULTUR.DE .

MUSEUM IN DE KIJKER: HET DUIJS CHEMIEMUSEUM TE MERSEBURG

Een van de onlangs bezochte musea die mij het meest bijblijven is het Technikpark – Deutsches Chemie-Museum Merseburg (Sachsen-Anhalt). Het museum is gelegen aan de Geusaer strasse aan de rand van de stad en nabij het grootste chemieconcern van Europa (de Leuna-Werke), ooit een laat-industrieel pronkstuk van de Weimar-Republiek en daarna van de DDR-industrie. Toch werd reeds kort na de eeuwwisseling met de chemische industrie gestart en tussen 1917 en 1928 ontwikkelde de Leuna-Werke tot het grootste chemie-complex ter wereld (productie van o.m. ammoniak-synthesegas).

Veel objecten die als een soort van sculpturen in een (bomenloos) park staan opgesteld (o.m. een complete ammoniaksynthese installatie) werden geschonken door de chemische bedrijven in de omgeving. De meeste toestellen staan in openlucht vergen die grote tuigen (één installatie is 15

meter hoog) veel onderhoud. Ze worden tijdens de wintermaanden ingepakt of afgedekt. Een helse karwei. Alle toestellen en machines staan beschreven in "*Museumsführer durch den Technikpark*" (2de druk, 2009). Schitterende gidsen staan ter beschikking voor antwoorden op al de vragen. Individuele bezoekers zijn hier een zeldzaamheid en worden extra verwend. Vooral schoolgroepen worden verwelkomd in het Chemiepark - Science-Center. Maar niets gaat boven een lijfelijke confrontatie met het erfgoed in ware grootte.

Meer info op <http://www.dchm.de> waaruit ook voorgaande foto.

FRANKRIJK

DUINKERKEN (DUNKERQUE) OPENT 'FRAC' IN HERBESTEMDE HAVENLOODS

Het betreft één van de meest spectaculaire herbestemmingen in Noord-Frankrijk, waar ze toch al één en andere gewoon zijn. FRAC staat voor Fonds Régional d'Art Contemporain, dat nu zijn nieuwe stek heeft in een dubbelgebouw, bestaand uit een grote havenloods AP2 –Atelier de préfabrication n°2- en een recent opgetrokken duplicaat. De oude loods (nu "la Cathédrale" genoemd, nog eens een kathedraal !) diende vanaf 1950 tot 1987 voor de assemblage van schepen van ACF – "Ateliers et Chantiers de France", in situ al actief vanaf 1902. De pakketboot "La Flandre" werd in de loods afgewerkt in 1951. De hangar werd aangepakt door Jean-Philippe Vassal & Anne Lacaton. Veel meer info op www.fracnord.fr.

NIEUWE VOZITTER BIJ CILAC

Wij vernamen dat mevrouw Gracia Dorel-Ferré verkozen werd tot nieuwe voorzitter van het Franse nationaal industrieel erfgoedverband CILAC. Het is een ambitieuze taak die zij op vrijwillige basis ter harte neemt. Dit is enkel weggelegd door mensen met deskundigheid, doorzettingsvermogen en passie zoals Gracia Dorel-Ferré (zie ook een aantal van haar publicatietitels in "Onder de leeslamp"), die we veel succes toewensen.

PATRIMOINE DE L'INDUSTRIE / INDUSTRIAL PATRIMONY NR. 30 IS UIT

Het betreft ongetwijfeld één van 's wereld beste vaktijdschriften industrieel erfgoed, aangevoerd door de onvermoeibare TICCIH-erevoorzitter Louis BERGERON en M.T. MAILLULARI-PONTOIS.

Zoals altijd is de uitgave driedelig:

In een eerste reeks bijdragen wordt een thema uitgediept (deze keer "perspectieven voor industrieel erfgoed in de 21ste eeuw"). Alle bijdragen zijn uitmuntend. Vooral algemeen secretaris van TICCIH, Stephen HUGHES brengt een goede synthese van de nieuwe uitdagingen en Massimo PREITE illustreert ze aan de hand van kritische evaluatie over geslaagde en mislukte reddingsoperaties in Italië. Het relaas van L. BERGERON over de spook-erfgoedstad van de autonijverheid Detroit is aangrijpend, de uitdagingen op sociaal, economisch en, cultureel vlak zijn daar ontzaglijk.

In deel twee komen meer documentaire bijdragen voor zoals een uitgebreid reisverslag van P. FLUCK over industrieel archeologisch St-Petersburg en Akhangelsk.

Een derde deel bevat boekbesprekingen, zoals deze van Louis BERGERON over "Métamorphoses" van Thierry Baert e.a. over herbestemming van textiel-erfgoed in de metropool Rijsel.

Alle bijdragen van het tijdschrift zijn ofwel in het Frans of Engels en voorzien van samenvattingen. Een jaarabonnement kost 33 euro (Europa - individuelen), 40 euro (instellingen). Zie ook www.koinetwork.org.

GROOT-BRITTANNIË

TRINDERS' NIEUW MEESTERWERK

Precies twintig jaar na zijn intussen klassieker geworden "Blackwell's Encyclopaedia of Industrial Archaeology" verscheen eind 2013 Barrie TRINDER's nieuwe turf "Britain's Industrial Revolution - the making of a manufacturing people 1700-1870" bij Carnegie Publishing Ltd. Zie verder in onze rubriek "Onder de leeslamp".

MEXICO

SAN LUIS POTOSI EN VIIde LATIJNS-AMERIKAANS COLLOQUIUM VOOR INDUSTRIEEL ERFGOED

Van 21 tot 27 oktober 2013 vond in de Mexicaanse mijnstad San Luis Potosi, vanaf de 17de eeuw rijk geworden door intensieve ontginning van zilver en andere ertsen, het 7de Latijns-Amerikaans Colloquium voor het Behoud van Industrieel Erfgoed plaats. Het gebeuren werd voortreffelijk georganiseerd door TICCIH-Mexico. De prestigieuze locaties (het door Ricardo Legoretta ontworpen "Museo Laberinto", zie www.museolaberinto.com, het centraal gelegen Kunstmuseum en ook o.m. het Nationaal Museum van het Masker), waar speciaal voor het colloquium diverse tentoonstellingen over industrieel erfgoed voorzien waren, droegen bij tot de kwaliteit van het gebeuren. Het colloquium werd bijgewoond door een 400-tal deskundigen en navorsers uit geheel Latijns-Amerika, de VS en twintig andere landen. Opvallend (zoals steeds in andere landen buiten Europa) was het jonge, uiterst leergierige en dominant vrouwelijk publiek en de dynamische Mexicaanse aanpak inzake erfgoedbehoud, waarbij lessen getrokken worden uit de moeizame reddingsoperaties in 'het oude Europa'.

Eén der topvoordrachten werd gebracht Antonio Guadarrama Saucedo en Jorge Paez Vieyra, nauw betrokken bij de studie en restauratie van de hydro-elektrische centrale te Necaxa. Veel voordrachten (o.m. van de Argentijnse Graciela Moretti en Maria Gabriela Santibanez) handelden over het spanningsveld tussen ecologie en erfgoed, of nog over behoud van mijnnerfgoed als maatschappelijke hefboom (Letizia Silva Ontiveros uit San Luis Potosi, René Huerta uit Chili), het betrekken van jongeren bij erfgoedbehoud (Francisco Javier Soria Lopez uit Mexico-stad).

Als enige deelnemer uit België presenteerde TICCIH-bestuurder Patrick Viaene er een voordracht over kunstwerken als bron voor de studie van industrieel erfgoedrelicten en verdwenen technieken. Zijn tweede (workshop-)presentatie handelde over het behoud en de restauratie van het "Feestlokaal van Vooruit" te Gent als dynamisch cultuurcentrum, waarbij de vergelijking gemaakt werd met het tot cultuurpool (Centro Cultural Mariano Jimenez) herbestemde oud gevangeniscomplex te San Luis.

In de dagen na het eigenlijke congres werd per bus de deelstaat San Luis Potosi bezocht: textielkolonies, artisanale distilleerderijen van pulque (een sterke variant van de bekende tequilla op basis het hart van maguey-cactussen), gelegen langs de "Rutas del Mezcal", maar ook mijninstallaties en spoorwegerfgoed. Voor meer informatie, raadpleeg www.ticcihmexico.org

NEDERLAND

VIER (SCHEEPS)WERVEN OVERLEG IN DE SCHELDEDELTA

Het “Vier Werven Overleg” ontstond uit gesprekken tussen traditionele scheepswerfbeheerders en -medewerkers uit Zeeland en Vlaanderen. Betrokken partijen zijn in Zeeland de Stichting Museumhaven Zeeland (Zierikzee), Historische Scheepswerf C.A. Meersman (Arnhemuiden) en voor Vlaanderen de CNR-loods Tolerant (Rupelmonde) en Scheepvaartmuseum Baasrode (Dendermonde – Baasrode). Men wil door overleg tot optimale resultaten komen inzake het bouwen en restaureren van traditionele schepen, door inzicht in eenieders technische mogelijkheden en infrastructuur, know-kow en specialisaties; men wil ook gezamenlijk promotie voeren voor activiteiten, kennis delen en door de samenwerking méér doen dan mogelijk is als ieder in een geïsoleerde positie zou blijven werken.

POLEN

NIEUW MUSEUM VAN SILEZIË GAAT WELDRA OPEN IN KOOLMIJN TE KATOWICE

De opening van dit belangrijk streekmuseum, voorzien van uitgebreide historische en artistieke collecties, is voorzien na de zomer van 2014. De locatie is een voormalige steenkoolmijn vlakbij het centrum (en de schotelvormige eventhal of “Spodek”, hét klassieke referentiepunt in deze moderne stad). Bekijk de nieuwe locatie (Ulica Kopalniana 6) virtueel op www.muzeumslaskie.pl.

RUSLAND

SJABOLOVKA-RADIOZENDTOREN IN GEVAAR

Beroemde architecten (zoals Norman FOSTER, Tadao ANDO, Rem KOOLHAAS en N.COBB) vroegen onlangs aan president Poetin in een petitie om deze 160 meter hoge, kegelvormige architectuurparel uit de vroege 20ste eeuw te sparen, gebouwd in 1919-22 volgens een totaal nieuwe constructiewijze en dienstig als radio- en later ook als TV-zendtoeren, ontworpen door Vladimir SJOECHOV. De ranke constructie wordt soms de Russische Eiffeltoren gebouwd, huidig stadsarchitect van Moskou wil de toren, die zou moeten wijken voor nieuwbouw, verplaatsen. Maar de toren maakt deel uit van de complete site met andere historische radiozendgebouwen. Alle deskundigen willen de toren op de UNESCO World Heritage Lijst geplaatst zien: werk aan de winkel voor DOCOMOMO en aanverwante instellingen !

ONDER DE LEESLAMP

- Een selectie van bijdragen (boeken en tijdschriftartikels) over industrieel en wetenschappelijk erfgoed in België. Ook een beperkt aantal werken uit het buitenland, die vernieuwend zijn en algemene informatie bevatten die ook voor Vlaanderen – Brussel - België interessant is, worden opgenomen. De meeste bijdragen zijn recent, maar er worden ook een aantal oudere, nog niet eerder vermelde titels opgenomen. De eventuele commentaren bij de referenties staan in cursief. In de boekbesprekingen worden een (beperkt) aantal publicaties gecommenterd.

- We verwijzen verder naar de afleveringen van de bibliografie “Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed 1991-2006” samengesteld door Patrick Viaene (sedert 2007 door het Gentse MIAT), gepubliceerd in TIC (Tijdschrift Industriële Cultuur). Deze bibliografie werd tevens grotendeels digitaal ontsloten o.l.v. Patrick Viaene en –meer recentelijk- door MIAT-medewerkers : zie www.viat.be Deze databank wordt heden herwerkt door VIAT/MIAT. Wij zijn daarbij niet betrokken en hopen alleen dat de databank binnenkort opnieuw kan geraadpleegd worden.

BIBLIOGRAFIE INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED : VLAANDEREN, BELGIË EN DE WERELD, EEN SELECTIE

ALEKSEYEV Venjamin, ALEKSEYEVA Elena,
L’Oural métallurgique, histoire et patrimoine (Collection Patrimoine, nr. 2)
Chambéry / Annecy, (Université de Savoie) 2011. ISBN 978-2-915797-92-3.

Commentaar:

De auteurs, vader en dochter, zijn historici die behoren tot de pioniers van het industrieel archeologisch onderzoek en de metallurgie erfgoed herwaardering in de Oeral. Ze zijn werkzaam in de Russische Academie voor wetenschappen, afdeling Oeral en in het ‘Instituut voor Geschiedenis en Archeologie van Ekaterinburg’. Venjamin Alekseyev was de eerste Rus die in België kwam praten over industrieel erfgoed. In 1990 contacteerde o.m. Bruno De Corte hem tijdens een congres over economische geschiedenis te Leuven om hem uit te nodigen op het kort daarna plaats vindend 7th ICCIH in Brussel.

De Franse uitgave van huidig boek werd verzorgd door Gracia Dorel-Ferré, een “grote dame” van het industrieel erfgoed in Frankrijk met een wereldwijde interesse. Het boek gaat niet alleen in op de geschiedenis maar ook op het behoud van industrieel erfgoed dat met unieke foto’s in beeld wordt gebracht.

ALLEGAERT Patrick
IJzeren longen, warme harten
Musea en collecties van geneeskunde en zorg in België, Nederland en Luxemburg
Antwerpen, (Garant / www.hospitium.be) 2013.

ASAERT Gustaaf, DAELEMAN, DERYCKE Ivan
Bier op transport
Antwerpen Bierstad. Cahier nr. 1. Antwerpen, (Pandora) 2013.

Commentaar:

Voortreffelijke studie over een belangrijk, vaak verwaarloosd aspect van de biersector: transport. G. Asaert bijt de spits af over biertransport in Europa en te Antwerpen tijdens het ancien régime, gevolgd door de korte bijdrage “Belemmerd bier” van I. Derycke (over de protectionistische tijden, de 17de en grootste deel van de 18de eeuw). Bijzonder goed gestoffeerd is “Van ton op kar naar keysteg in containerschip” door P. Daeleman, over biertransport van het 19de eeuw tot nu (met karren getrokken door dieren, met vrachtwagens, per spoor, via water- en luchtwegen, maar ook per... fiets ! Boeiend zijn ook de focussen op sociale aspecten, biertransport in oorlogstijd, . Dit gedeelte is ook het meest rijkelijk geïllustreerd met historische foto’s en objecten uit diverse verzamelingen. Het groot formaat, de vormgeving, de handige index dragen bij tot de waarde van deze mooie publicatie. Prijs: 31,95 €. ISBN 978-905325350-2.

AUF DER STRASSE DER BRAUNKOHLE, Eine Entdeckungsreise durch Mitteldeutschland

Leipzig, (Pro Leipzig) 2009. ISBN 978-3-936508-35-2

BAECK Mario

Splendeurs domestiques.**Les carrelages de sol et de mur en céramique et en ciment en Belgique.**

Les dossiers de l'IPW n°11. Namen, (IPW) 2013. ISBN 978-2-87522-110-0.

Commentaar:

De auteur muntte vorig jaar uit als maker en curator van een schitterende tentoonstelling over tegels in het MIAT te Gent. Dit bracht diverse publicaties op gang. In het IPW-dossier wordt informatie uit vroegere publicaties hernomen en sterk aangevuld. Na een magistrale chronologische doorloop over de tegelfabricatie (in het bijzonder in België) worden de belangrijkste wand- en vloertegelbedrijven besproken. Er ligt een interessante klemtoon op onderhoud en restauratie van tegelvloeren en –wandbekledingen (p. 241 tot 264). Ook wordt een grofmazige inventaris van tegelcreaties in Wallonië opgenomen (p. 265 tot 304). Een handige plaatsnamenindex en uitgebreide bibliografie (305-333) ronden de studie af.

Prijs: 30 € (bestelbaar via publication@idpw.be).

BAERT Thierry, FERU Cécile, LINTERS Adriaan e.a.

Métamorphoses. La réutilisation du patrimoine de l'âge industriel dans la métropole Lilloise

Parijs / New-York, (Le Passage / Agence Lille-Métropole) 2013. ISBN 978-284742-282-5.

Commentaar:

Eindelijk verscheen (na veel onbetrouwbare "loft-boeken" op pulpniveau) een niet-commerciële studie over de herbestemming van het ongemeen rijk industrieel erfgoed (met zwaartepunt op het erfgoed van de textielnijverheid) in de "metropool" Rijsel (dit is Lille + Roubaix en Tourcoing met hun randgemeenten). De inleidende hoofdstukken zijn magistraal en leveren achtergrondinformatie bij herbestemmingsbeweging die in Rijsel rond 1970 uit de startblokken schoot en zich snel ontwikkelde na 1980. De auteurs zijn niet steeds voldoende kritisch ten aanzien van minder geslaagde renovaties, maar door het goede beeldmateriaal (en adresopgave) kan de lezer zich zelf een oordeel vormen hieromtrent. Ook over de recente slopingen en het vele werk dat dringend zou moeten gebeuren bij de nog leegstaande oude bedrijven is der informatie eerder beperkt. Een aantal herbestemmingen uit zuidelijk West-Vlaanderen (regio Kortrijk-Menen) werden opgenomen, wat het boek een meerwaarde geeft en wat de netwerking over de landsgrenzen heen kan versterken. Warm aanbevolen. Prijs: 45 €.

BASTIJNS Marc, DEHUISSE Anke, POLFLIET Kevin, VANDENBUSSCHE Joke

Kanaal naar Charleroi 1832-2007. 175 jaar Kanaal. Van kolenkanaal tot kanaaltoerisme

Tijdschrift Werkgroep voor Streek- en Volkskunde van St-Pieters-Leeuw, jg. 26, nr. 3 tot 7 (2007).

BAUTERS Paul, DESCHIETER Johan, OTTE Els, VAN DEN BRANDEN Walter

De Zwalmolen – erfgoed in beweging

Gent, (Provincie Oost-Vlaanderen) 2012. ISBN 978 9074311779;

BRASSEUR Bruno

Hallo, hallo. Hier Radio Laken

De pioniersjaren van de radiotelegrafie en –telefonie in België en haar ex-kolonie.

De zaterdagconcerten van radio Laken in 1914. Nijlen, (Bruno Basseur) 2010.

ISBN 978-90-9025083-0.

Commentaar:

Schitterende, zeer gedetailleerde studie (231 pagina's, meer dan 200 illustraties en bloemlezing van krantenknipsels) over de roots van radiotelegrafie en –telefonie in ons land en in "Belgisch Kongo". Het onderzoek gaat over de ontdekking ervan tot de Eerste Wereldoorlog (waarin deze nieuwe media een belangrijke rol speelden). Hoofdbrok is het verhaal over de zenders te Laken in de villa Lacoste, dienstdoend als school voor telegrafisten en plaats waar onderdelen gefabriceerd werden voor Kongo. Een bescheiden boek (uitgegeven in eigen beheer op een kleine oplage) maar met veel verdiensten. E-mail van de auteur: brunobasseur@telenet.be (tel.: 03/481.93.77).

BERTRAND Florence, PAUQUET F., BERTHA A.
Le Territoire Contesté de Moresnet-Neutre 1816-1919
 La Calamine / Kelmis, (Commune de La Calamine) s.d.

CHABOUD Jack, DUPUIS Dominique
Strips op het spoor. De trein in het stripverhaal
 Zelhem, (Arboris) 1989. ISBN 90 3432190 8.

DAMBRUYNE Johan
Boelwerk in beeld. Een fotografische terugblik
 Gent, (Provincie Oost-Vlaanderen) 2014.

DAUBECHIES Anne, PERRIN Gilbert
Dictionnaire du patrimoine ferroviaire
 Namen, (Institut du Patrimoine Wallon), 2013.

Commentaar:

Deze originele publicatie is een visuele encyclopedie van de terminologie van het spoorwegerfgoed. Bijzonder compact (114 blz.), voortreffelijk geïllustreerd met foto's (ook van spoorwegerfgoed in Vlaanderen) en tekeningen, met een aantrekkelijke vormgeving.

ISBN: 978-2-87522-112-4. Prijs: 15 €. Te bestellen via IPW (publication@idpw.be).

DE LOECKER Jean-Paul, DE ROOCK André
De boerentram. Feiten rond het tramverkeer vanuit het station van Leerbeek
 Gooik, (Heemkundige Kring Gooik) 2006.

DE LOECKER René
De Leerbeekse buurttrams
 Feiten en foto's van de tramlijnen vertrekkend uit het knooppunt der buurtspoorwegen: Leerbeek Gooik, (Heemkundige Kring van Gooik) 2004. ISBN 90-803914-92

DE VALROGER Amaury, GIRARD Catherine (ed.)
Les plus beaux lieux du patrimoine industriel
 Boulogne-Billancourt, (Michelin) 2014.

Commentaar:

Herziene tweede uitgave van deze merkwaardige Michelin-gids die focust op 150 steden en gemeenten en honderden industrieel erfgoedsites in Frankrijk. Een aantal items betreft oude bedrijven die nog in productie zijn en kunnen bezocht worden. Praktisch opgevat door rangschikking per regio (met goed kaartmateriaal), 368 p., ill., prijs: 18 euro. Zie ook www.michelin-boutique.com.

DE VET Annelys, DRIESSE Moniek (eds.)
Atlas subjectif du Hainaut du point de vue de son patrimoine reconnu par l'UNESCO
Subjective atlas of Hainaut from the perspective of the UNESCO heritage
 . Hornu, (Grand-Hornu Images) 2013.

Commentaar:

Hoogst originele benadering van de oudste industriële van ons land, met nadruk op de culturele en sociale betekenis van de economische geschiedenis en de omgang met het erfgoed ervan. De publicatie, verschenen in de reeks "Subjectieve atlassen" is het resultaat van intensief groepswork, bevragingen van erfgoedinstanties en ook lokale bewoners die nabij de door UNESCO uitgeroepen "werelderfgoedsites" leven. Geen enkele regio dan Henegouwen telt meer industrieel erfgoedsites die op de World Heritage List voorkomen: de vier hydraulische scheepsliften (Centrumkanaal), Grand-Hornu, Bois-du-Luc, Bois-du-Cazier, maar ook de neolithische vuursteenmijn te Spiennes. Het boekje brengt ook kwantitatieve gegevens in kaart, letterlijk: het is een atlas met fotoreeksen en mooi vormgegeven statistieken en kaarten, waarin de relatie van mens en erfgoed centraal staan. Het concept en methodiek van deze publicatie(reeks) is uniek en we dromen ervan dat die ook eens toegepast zou worden op bijvoorbeeld Vlaanderen (en haar erfgoed) of een deelregio. Sterk aanbevolen Prijs: 20 euro. Gevonden in bookshops van Wiels te Vorst en van Grand-Hornu. Zie ook website www.subjectiveatlas.info.

DEVROE An

Herisemmolen in Alsemberg - Economuseum voor papier, karton en aandrijftechnieken

In: OKV, jg. 57, nr. 2, april mei 2014, p. 10-13.

DE WILDE Bart

Vooruit in Gent: een stadsAPP met inhoud

In: FARO tijdschrift voor cultureel erfgoed, september 2013 (Focus cultureel erfgoed & toerisme), p. 5-8.

DOREL-FERRE Gracia

Patrimoine textiles de par le monde en Champagne-Ardennes et ailleurs

Cahier de l'APIC n°9. Reims, (SCEREN / CRDP Champagne-Ardennes) 2013.

ISBN 978-286633522-9.

Commentaar:

De uitgave brengt de handelingen van een APIC-bijeenkomst in Sedan en Mouzon (2007) waar de leden van de TICCIH werkgroep "Textielerfgoed" samenkwam met talrijke andere geïnteresseerden. De publicatie bevat uitmuntende bijdragen zoals een indrukwekkende wereldwijde overzicht van textiel - werelderfgoed door Marc Watson, of het kritisch bilan van hersbestemde textielfabrieken in het Poolse Lodz door Bartosz Marek Walczak. Op het eind van dit "cahier" werd een uitstekende bibliografie en handige index op plaatsnaam voorzien. Schitterend geïllustreerd. Prijs: 23 euro.

Deze publicatie vervolgt een schitterende reeks. Het vorige Cahier (n° 8), geredigeerd o.l.v. Gr. Dorel-Ferré en Xavier de Massary en uitgegeven in 2012, was al even degelijk en indrukwekkend, handelend over alle aspecten van het industrieel erfgoed in de regio "Champagne-Ardennes", waar APIC als (enkel uit vrijwilligers bestaande) industrieel erfgoed vereniging actief is.

DUMOULIN Géry e.a.

Catalogus SAX 2000

Catalogus bij de tentoonstelling in het Muziekinstrumentenmuseum in Brussel van 8 februari 2014 tot 11 januari 2015. Brussel, (MIM) 2014. ISBN 978-2-87114-251-5.

Commentaar:

Schitterende studie, voortreffelijk geïllustreerd boek over het leven en werk van een bekend Belgisch uitvinder en ondernemer, die 200 jaar geleden geboren werd in Dinant. Veel informatie gaat over de fabricatie van de sax-instrumenten –zeg maar vanaf 1847-, de octrooien die de uitvindingen en verbeteringen aan de saxen moesten beschermen, de rol van de internationale industriële tentoonstellingen, de underdogpositie van Adolphe Sax met concurrerende uitvinders en gewetenloze copieers, Sax als uitgever. De eerste sax belandde in de USA in 1853. Niets deed dan de latere enorme opgang vermoeden van de saxofoon in diverse muziekgenres en in de jazz. Alle besproken en tentoongestelde instrumenten worden in beeld gebracht en beschreven.

Prijs: 25 €, zie www.SAX200.be

FLUCK Pierre, i.s.m. LESAGE Jean-Marc

Mulhouse. Trésors d'usines

Barr, (Le Verger) 2011 . ISBN 978-2-84574-116-4.

Commentaar:

Dit soort van publicaties is in Frankrijk zeldzaam en bij ons al helemaal onbestaande: een historisch overzicht van één industriestad, Mulhouse, waarbij telkens per periode tientallen relictten van industrieel erfgoed beschreven worden, gelokaliseerd worden en in beeld worden gebracht. De enthousiaste auteur is uiteraard niet de eerste de beste. Prof. P. Fluck leidt met veel passie een masteropleiding industrieel erfgoed aan de Université d'Alsace in Mulhouse. Het boek is compact en tegelijk verwijst het naar andere onderzoeken voor wie meer wil weten. Het laatste deel handelt over nieuw leven in oude fabrieken. Een must voor al wie het onderschatte Mulhouse (in vergelijking met het door toeristen platgetreden Colmar) en omgeving wil bezoeken. Meer dan 350 foto's, diverse stadplattegronden. Dit soort publicatie zou dringend moeten gemaakt worden aangaande onze Vlaamse industriesteden, met Gent op kop. Prijs: 25 €.

ERFGOED: Het kruimelpad tussen stad en haven

Winnaar Espo Award 2013. Antwerpen, (Port of Antwerp) 2013. (*brochure omtrent stedelijk erfgoedbeleid, massaal verspreid*).

FELDKAMP Jörg, LINDNER Ralph (eds.)

Industriekultur in Sachsen. Neue Wege im 21. Jahrhundert

Chemnitz, (Sächsisches Industriemuseum / TU Bergakademie Freiberg) 2010.

ISBN 978-3-934512-21-4. (met de handelingen van een seminarie, dat plaats vond op 20 en 21 maart 2009).

FOX Celina

The Arts of Industry in the Age of Enlightenment

New Haven / Londen, (Paul Mellon Centre for Studies in British Art / Yale University Press) 2009 (2de druk 2011). ISBN 978-0-300-16042-0, 576 pagina's, ill.

GASNIER Marina, LAMARD Pierre (dir.)

Le patrimoine industriel comme vecteur de reconquête économique

Collection Histoire, Mémoire et Patrimoine. Panazol, (Lavauzelle) 2007.

ISBN 978-2-7025-1074-2 (www.lavauzelle.com)

GROFF Francis

Au coeur du charbon. Histoire des mines et des mineurs en Belgique

Jamioulx, (Ed. Acacia) 2013. ISBN 2-9600392-7-0.

Commentaar:

Zeer bevattelijke synthese van de mijnbouwhistorie(s) in ons land, voortreffelijk geïllustreerd met foto's en schema's. Website uitgever: www.editionsacacia.be. Prijs: 18 €.

HAUTE TENSION EN PERIL L'énergie électrique au XXème siècle

Des usines et des hommes (nr. 4). Revue annuelle de l'asbl Patrimoine-Industriel Wallonie-Bruxelles. S.l., (PIWB) 2013.

Commentaar:

Compilatie van exclusieve bijdragen van een twintigtal auteurs over diverse aspecten van de elektriciteit in de 20ste eeuw. Na een aantal beknopte algemene bijdragen door onder meer Stéphanie Marchandise en Florence Loriaux, Guido Vanderhulst, René Brion en Jean-Louis Moreau komt het behoudsaspect aan bod: Philippe Tomsin (roerend erfgoed) en Florence Loriaux (onroerend erfgoed). Gérard Bavay, Bruno Van Mol en Gilles Durvaux behandelen case-studies van resp. de drie oudste elektrische centrales te Soignies, de thermo-elektrische voor tramrijtuigen te Quaregnon en de centrale van Monceau. Guido Vanderhulst brengt tenslotte vier korte bijdragen over het erfgoed van de elektriciteit in de Brusselse regio. De publicatie (79 pagina's) is evenwichtig samengesteld maar wij blijven toch wat onze honger. Het panorama over de rijke geschiedenis van de elektriciteitsproductie en vooral over het "elektrisch erfgoed" in Wallonië blijft onvolledig en het onderwerp is zeker een meer diepgaande publicatie waard.

Zie ook www.patrimoineindustriel.be

HEINZEL Michael, KLAUSER Klaus-Dieter, MARGANNE Roland

Hommage à la Vennbahn

Sankt Vith, (Geschichts- und Museumsverein "Zwischen Venn und Schneifel") 2013.

KOHLBACHER Jan,

Jan Kohlbacher over "Marina" en de Stichting Erfgoed Eisden

In: Limburgs Erfgoed, jg. 18, nr. 4 (najaar 2013), p. 6-7.

KUPELIAN Jacques, KUPELIAN Yvette, SIRTAINE Jacques

Het grote boek van de Belgische automobiel

Brussel, (Belgische Stichting voor het Auto-Moto Patrimonium / FSA) 2012.

ISBN 978-287212-662-0.

Commentaar:

Een bijzonder volledig overzicht van de Belgische automobielenijverheid, opgevat per bedrijf. Eerst komen de "grote merken" aan bod (p. 13-174), waaronder (met opgave van begin- en eindjaar van de productie) en beginnend met de aller-oudste bedrijven: Vincke (1894-1905), Vivinus (1895-1914), Dasse (1895-1936), Miesse (1901-1927, bouw van autobussen tot 1972), Germain (1898-1918, vrachtwagens in de periode 1936-1967), Linon (1898-1927), Nagent (1899-1928), Pipe (1899-1931), Minerva (1899-1934, vrachtproductie in 1935 tot 1958), FN (1899-1934, productie van moto's, bedrijfswagens en legervoertuigen tot 1968) Métallurgique (1900-1927), Royal Star – Sava (resp. 1900-1910 en 1911-1922), Bovy & Bovy-Pipe (1902-1952), Springuel (1907-1914), Excelsior (1904-1929), Imperia (1904-1958, Imperia maakte in van 1947 tot begin jaren 1950 de auto "Imperia TA", de allerlaatste volledig Belgische auto), D'Aoust (1911-1927) en Brossel (vrachtwagens en bussen: 1925-1970). Daarna komt een overzicht van tal van kleinere, minder bekende merken (p. 175-250). Daarna leveren de auteurs een actueel overzicht van wat in Belgische nog gemaakt wordt aan auto's en aanverwanten. De Vlaamse autobusconstructeur Van Hool in Koningshooikt (eerste bus dateert van 1957) en de vrachtwagens Mol te Hoogdele komen aan bod, ook buitenlandse merken (Ford, Opel, Honda, Volvo...). Het boek wordt afgesloten met een overzicht over de Belgische autosalons. Zoals gewoonlijk komt het bouwkundig erfgoed van de autoconstructie nauwelijks aan bod. Dat onderwerp vraagt om een aparte studie en publicatie ! Toch is dit mooi geïllustreerd groot formaat boek met 300 pagina's een "hebbeding" voor alle liefhebbers. Moeilijk te vinden in de handel, te koop in Nederlandse of Franstalige versie (75 euro) in o.m. Autoworld, Jubelpark te Brussel.

LE ROUX Thomas, e.a.

Les Paris de l'Industrie 1750-1920

Parijs, (Creaphis Editions) 2013. ISBN 978-2-35428-079-6.

Commentaar:

Een compact boekje met suggestieve titel, waarin de industriële geschiedenis van Parijs wordt gepresenteerd, met op het eind een kernachtig overzicht over industrieel erfgoed in de Franse hoofdstad door Paul Smith en Jean-Belhoste. Het boekje (160 p., ill. 25 €) wordt verdeeld door Seuil.

PRIVAT-SAVIGNY Maria-Anne (dir.)

Lyon, centre du monde! L'exposition internationale urbaine de 2014

Gadagne Musées / Fage Editions) 2013. ISBN 978-284975-305-7.

REAL Emmanuelle

Reconversions, architecture industrielle réinventée

Image du Patrimoine n° 281. Rouen / Parijs, (Ed. Région Haute-Normandie & Ministère de la Culture) 2013. ISBN 978-2-953695779.

Commentaar:

Eminent onderzoek over herbestemming van industrieel erfgoed in Haute-Normandie, maar met uitgebreide inleidende hoofdstukken over de mondiale context van het onderwerp. Bij de presentatie van de casussen (p. 55 tot 300) toont men ook (wat weinig publicaties voor mekaar krijgen) de tussenliggende stappen in het reconversieproces van gebouwen. Een echt uitzonderlijk boek. Zeer warm aanbevolen. Prijs 30 €.

SIMAR J.A., Edouard Empain

Intelligence créatrice et puissance industrielle

Annales du Cercle Royal Archéologique d'Enghien, Tome XLIII 2009-2010-2011.

Commentaar:

Dit themanummer, gepubliceerd in 2012, beschrijft de fabuleuze carrière van E. Empain als ondernemer, ingenieur, industrieel, bouwer van spoorlijnen en elektrische tramlijnen (Gent 1898, Luik 1904). Na zijn realisaties in België wordt het "Imperium Empain" voorgesteld zoals het in Frankrijk, Egypte, Congo, China, Rusland, Chili en zelfs in Syrië tot ontwikkeling kwam. Er wordt ingegaan op het "systeem Empain" en de bijzondere beheerstructuur van Empain. De publicatie wordt afgerond met een lijst van alle bedrijven binnen de groep Empain in binnen- en buitenland, actief in de periode 1879-1929. Contact: cercle.archeologique.enghien@gmail.com.

SKELSEY Geoffrey, HANSART Yves-Laurent

Charleroi's trams since 1940. Coal, steel and cornfields

Welling – U.K., (LRTA – Light Railway Transit Association) 2013. ISBN 978-0-948106-45-3.

TRINDER Barrie

Britain's Industrial Revolution - the making of a manufacturing people 1700-1870

Lancaster, (Carnegie Publishing Ltd) 2013.

Commentaar:

Twintig jaar na zijn "Blackwell's Encyclopaedia of Industrial Archaeology" verscheen deze uitgebreide studie (bijna 700 bladzijden) over de roots en ontwikkeling van de industrie in Engeland en andere delen van U.K. en over de rol van Groot-Brittannië in het industrialiseringsproces van de wereld. De auteur focust vooral op de sociale gevolgen van de industrialisering, de diepgaande en blijvende maatschappelijke impact die de grootschaligheid van de mijnbouw, de textielindustrie, de metallurgie teweegbracht en de materiële sporen dit de industrie naliet. ISBN 978-1-85936-219-8.

Prijs: ca. 25 €.

VAN DEN BOSSCHE Karel

Het grenzeloze nut van de molen. Enkele minder bekende molentoepassingen

In: Molenecho's, 2014, nr. 1, p. 11-19.

VANDENBREEDEN Jos

Waarom men modernist moet zijn

In: Blomme – Wiels. Brussel, (Wiels – Centrum voor Hedendaagse Kunst) s.d.

ISBN 978-90789370-29 / www.wiels.org

VANDERSTRAETEN Frederik, DHANENS Piet

Luchtschip ontploft boven Gent. Sint-Amandsberg 7 juni 1915

Gent, (Heemkundige Kring de Oost-Oudburg) 2011.

Commentaar:

We vermelden nog even deze mooie studie over zeppelins, in het bijzonder over het neerhalen van een Duitse zeppelin LZ37 door de Engelse piloot Reginald Warneford. Deze laatste bestuurde een Morane-Saulnier-toestel. Zeppelins waren als bestuurbaar, sigaarvormige luchtschepen een typisch Duits product, kort voor 1900 ontstaan in het brein van graaf Ferdinand von Zeppelin. De LZ37-Zeppelin (met 9 manschappen) doe op weg weg naar Engeland om Londen te bombarderen ve-rloor hoogte toen het tuig over Gent vloog. Warneford merkte het toestel op en haalde het neer door erboven te vliegen en de zeppelin te bestoken. De zeppeling vatte vuur en dreef af richting St-Amandsberg en kwam nog brandend terecht op het klooster van OLV-visitatie, nabij het Campo Santo. Het toestel was 158 meter lang en kon max. 70 km/u vliegen. Ironie van het lot: Warneford kwam korte tijd later (17 juni 1915) zelf om nabij Parijs tijdens een testvlucht met een gloednieuw Farman H.F.27 nabij Parijs. Het boek van Vanderstraeten en Dhanens geeft de gebeurtenissen zeer getrouw weer en belicht een vaak vergeten verhaal van de luchtvaart in oorlogstijd.

VAN HEDEN Rolande

De geschiedenis van de bloemisterijen te Melle

2013. Melle, (Heemkundige Vereniging De Gonde) 2013. 310 p., ill.

VAN HOOYDONK Eric

Op koers naar het Wereld Haven en Maritiem Museum WHAMM!

Een superstar-museum van en voor Antwerpen Vlaanderen België Europa De Wereld Antwerpen, (Pandora) 2013. ISBN 978-905325-366-3.

Commentaar:

Op een volstrekt eigen wijze stelde Prof. Eric Van Hooydonk, voorzitter van Watererfgoed Vlaanderen, op 26 november 2013., voor een nokvol gevuld auditorium in het KBC-Torengedebouw te Antwerpen, zijn droom voor: de realisatie van het Wereld Haven en Maritiem Museum te (kortweg WHAMM!). De sterkte van het project is dat op het moment van de voorstelling reeds een boek werd “gedoopt” (een prestigieuze kanjer met 360 pagina’s en evenveel schitterende illustraties dan nog !), maar ook een zeer gedetailleerd en goed doordachte visualisering van WHAMM, door middel van woorden, beelden en zelfs een schaalmodel. Het is een groot cadeau voor onze bange en ambitieuze culturele bewindvoerders, die het (net als met het vernieuwde Decreet Varend Erfgoed) op een zilveren schoteltje en met meer verve aangeboden krijgen. Het woord “superstar-museum” zal velen, ook als ze dit niet toegeven, doen huiveren, en wellicht terecht, maar wie zijn ambities nieuw hoog genoeg stelt (om tenminste een serieus stuk van het project gerealiseerd te zien) mag het vergeten. In die zin dient het WHAMM door iedereen, die de afwezigheid van volwaardig havenmuseum in Antwerpen betreurt, principieel ondersteund te worden.

Het boek zelf valt uiteen in 7 delen na de sterke beginvraag: “waarom nu?”. Deze vraag krijgt als antwoord: omdat de tijd er rijp voor is, omdat het in Antwerpen als één van de mooiste, erfgoedrijkste, nog steeds dynamische havensteden ter wereld gruwelijk ontbreekt aan een WHAMM, een trekker en ankerplaats van waardevolle maar her en der verspreide maritiem erfgoed collecties en actoren! Maar: het museum komt er. Het is trouwens ook voorzien in het huidige bestuursakkoord. De toon is gezet.

Na een overzicht over “onze maritieme musea vandaag” (in Vlaanderen) wordt ingezoomd op watererfgoed in de Antwerpse context en het profiel van de Antwerpse maritieme museumcollecties, één der rijkste, veelzijdigste en meest onderschatte op wereldvlak en die nog aanzienlijk kan groeien, cfr. de potenties van de scheepswrakken (o.m. de unieke Kogge, de Belgica, de Askoy II en de Charlesville). Waarom zou in Antwerpen niet kunnen wat in Bristol gerealiseerd werd: de steamer SS-Britain werd teruggehaald uit de Falklands, werd gerestaureerd en is nu een top-attractie.

In “van bromvlieg tot superstar” legt Van Hooydonk uit wat hij bedoelt met het verschil tussen kleine, regionale maritieme musea en anderzijds de gemediatiseerde musea als grote publiekstrekkers: soms betreft het gerenoveerde klassiekers zoals het Amsterdams Scheepvaartmuseum, soms ook nieuwkomers zoals bijvoorbeeld “Titanic Belfast” en het “Deens Maritiem Museum” te Helsingor, die allemaal aan een aantal voorwaarden voldoen en waaraan zeker ook Antwerpen voldoet (de aanwezigheid van een stad, een haven in bedrijf, een unieke erfgoedcollectie, een geschikte site (droogdokkeneiland) enz. Het economisch luik (met financiële constructie) zal menige wenkbrauwen doen fronsen, maar de grote lijnen ervan kloppen. Alleen dient als “super-voorwaarde” (!) een politieke wil aanwezig te zijn om de operatie te doen slagen. En daar knelt het schoentje: in een stad waar zelfs de voortreffelijk onderbouwde WEV-heropeningsproject van de drie zuiderdokken (cfr. een eerdere publicatie gecoördineerd door dezelfde auteur) niet lijkt te slagen, zelfs na alle herrie rond de te herlokalisieren Sinksenfoor.

In “Het ultieme superstarconcept” onderzoekt de auteur verder concreet naar de mogelijkheden en scenario’s: van nulscenario, “maritiem lint”(wordt weinig geschikt bevonden), heropbouw van het “oude” scheepvaartmuseum (oude locatie is problematisch) naar meer wenselijke scenario’s (tien in aantal!) met als conclusie een ontwerp dat de beste ideeën van alle opties bundelt in het WHAMM!-concept: een bootbubbel-gebouw als “symbolisch schrijn” en wel in te planten op een superlocatie (het zuidelijk deel van de droogdoksites – rond droogdok 1) en met de uitbouw van een museumhaven op en langs de Oostkaai van het Kattendijkdok). Van Hooydonk voorziet fantastische thema’s als inhoudelijke WHAMM!-invulling, waaronder de Schelde, de Kogge, Mercator, Azië, de Poolgebieden, Europa, Oorlog, koloniaal verleden en Afrika, Brel, Haddock, Van Mieghem, dokwerkers. Dankzij talrijke nevenfuncties (o.m. erfgoedonderzoek, erfgoed-educatie, een actieve erfgoedwerf) wordt het WHAMM! Het wordt een gonzende watererfgoed-tempel, die voor andere watererfgoed sites en –organisaties een stimulerende rol heeft.

Alleen al door mensen, actief in diverse niveaus, instanties, besturen, in bedrijven, in erfgoed-organisaties te confronteren en te laten nadenken over een project als het WHAMM! heeft dit plan en deze publicatie grote verdiensten. Maar hopelijk krijgt het idee ook effectief navolging en concreet resultaat en wordt de droom van E. Van Hooydonk en steeds meer overtuigen, of een tenminste een paar hoofdstukken er die droom... realiteit.

VAN OOST Olga

Over ideale museumtypes en de praktijk

In: FARO – Tijdschrift over Cultureel Erfgoed, 2014, nr. 1, p. 6 tot 15.

Commentaar:

Dit is het inleidend artikel op een bijzonder themanummer met een focus over “musea anno 2014”. De auteur evalueert de afgelegde weg in de museumsector die op één generatie tijd fel veranderd is. Musea evolueerden van ‘functioneel’ naar ‘relationeel’ en ‘contextueel’, meer participatief en wederkerig. Diverse auteurs vervolgen met boeiende beschouwingen omtrent de museumproblematiek in en buiten Vlaanderen, over tendenzen in de publieke ondersteuning, over de maatschappelijke relevantie van musea. Diverse deskundigen uit de museumwereld geven hierover hun visie weer. Meer informatie op www.faronet.be/tijdschrift

VAN OTTERDYK Florent, VAN COOLPUT Luc

België op zee. Verhalen rond schepen uit de 19de en 20ste eeuw

Antwerpen, (Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum) 2013. (contactadres voor bestelling tegen 45 € kan door een mail naar dhr. Raymond Van Herck, vanherck.raymond@telenet.be).

VANPAEMEL Geert, e.a.

Balans en perspectief. Academisch erfgoed in Vlaanderen

Interuniversitair Platform voor Academisch Erfgoed. ISBN 978 9057284311.

Commentaar:

Brochure voorgesteld op een recente studiedag van UGent over de stand van zaken in de niche “academisch erfgoed” in Vlaamse universiteiten. Het door P. Scholliers gebrachte verhaal werd niet opgenomen en ETWIE, die mee de dag organiseerde, wordt niet vermeld. Het samenwerkingsverband tussen de universiteiten, waartoe SIWE tussen 2008 en 2012 met drie studiedagen en evenveel publicaties, bezoeken, overleg-rondes e.d. aanzetten gaf, is er vandaag gelukkig. Maar er is nog zeer veel werk aan de winkel, in het bijzonder in de Universiteit Antwerpen, waar de zorg voor het eigen academisch erfgoed nog pril is (maar ook dat wisten we al).

VAN WAYENBURG Bruno

Vonken & schokken. Statische elektriciteit in Teylers Museum

Leiden, (Teylers Museum / Nieuw Amsterdam) 2007.

VAN WETTEREN Thomas, SIMON Simon en HANSART Yves-Laurent

Le dernier tramway des nos campagnes: Charleroi 90 La Louvière

Etterbeek, (Pulp-Systems sprl) 2013.

VIAENE Patrick

Art and Industry. Diverging domains – unexpected overlappings

In: Eselsohren, Journal of history of Art, architecture and urbanism. Vol. 1, 2013, nr. 1, p. 89-104.

VRELUST Jef (ed.), HIMLER Albert, THUES Gerd, VAN SCHOORS Paul

700 jaar Havenkranen in Antwerpen

Antwerpen, BAI / MAS Books, 2014. ISBN 978-90-8586-667-1.

Commentaar:

Dit is een sedert lang verwacht boek, want over havenkranen bestaan geen recente publicaties, zeker niet over de schitterende collectie kranen die nu door het MAS worden beheerd. Wat volgt is een bespreking in het Engels die we maakten voor de website – newsletter van het internationaal netwerk TICCIH. Het meesterlijke boek werd inderdaad zowel in het Nederlands als in het Engels uitgebracht. We geven de bespreking hieronder integraal weer.

“This richly illustrated book (156 pp., colour and B & W photos, plans and drawings, 29.95 Euro), published by the MAS (“Museum aan de Stroom”), provides for the first time an overview of 750 years of harbour crane history in Antwerp. Four experts describe in detail the developments in crane and harbour construction and discuss the crane’s function as the essential link between quay and ship.

The first part of the book, written by Albert Himler, is entitled “The crane, the Kranenhoofd wharf and the cranesmen”. The first written report of a crane at the port of Antwerp dates from 1263, about twenty years after a mention of a harbour crane in Utrecht (1244) and about thirty-five years before the first mention of a crane in Bruges (1281) and in Hamburg (1291). In 1263 the Antwerp city council placed a wooden treadwheel crane at merchants’ disposal, located at the Wharf or “Kranenhoofd” (Crane Headland).

A new fixed treadwheel crane was erected to the north of the worn-out wooden Wharf Crane in the year 1546. This was the period of a new expansion of the city of Antwerp, involving the construction of the Spanish ramparts and the new dockside district of “Nieuwstad”. For centuries, Antwerp’s cranes were operating using manpower. The cranesmen were called “kraankinderen” in Dutch (literally ‘crane children’), a designation who occasionally led to the misconception that children were employed to work the treadwheels. In fact, the cranesmen may have been smaller than average in order to fit easily within the treadwheels. The impressive 16th C treadwheel crane was sold for scrap in 1810 and demolished in 1811.

In the second part “Manual zeal and cog wheels”, Jef Vrelust describes the evolution of the 19th Century. Between 1830 and 1884 the city installed numerous new iron hand-operated cranes. This equipment was very powerful – up to as much as ten to twenty times more effective – compared with the rail-mounted cargo cranes that the city began deploying in large numbers from 1878 onwards. On the other hand, they were terrible slow and in most cases were not portable. The hand-operating iron cranes remained in use until the early 20th Century. The only hand-operated crane, who survived as a museum exhibit, is a Stuckenholz crane from 1884, still sporadic in service until the beginning of the 21st C. It was a 15-tonne assembly crane on a railways chassis intended for manoeuvring ships’ screws and propeller shafts at different dry docks, but was relocated several times. After been awarded as national monument in 2002, the crane was nicely restored and has been incorporated in het MAS - city’s museum collection. In 2011, the exhibit was given it’s actual location near the MAS.

The design and manner of operation of harbour cranes evolved at lightning speed from the late nineteenth century onwards in line with technological developments and the use of steam power, hydraulic pressure and electricity. In the third part of the book, “A port under high pressure” Albert Himler describes the use of hydraulic cranes from 1878 to 1975. Hydraulic driving by means of cold water under high pressure was applied since 1846. In 1866 the « Compagnie des Docks – Entrepôts et Magasins Généraux d’Anvers » installed in the Royal Entrepôt the first hydraulic installation supplied by the British engineering firm W.G. Armstrong, including hydraulic gable-cranes. In 1878 the Northern Pumping Station (‘Noorderpershuis’) was erected as the city’s first of eight hydraulic power stations. The last power station in activity (the “Zuiderpershuis”) was closed in 1977 and protected as monument two years later before being re-used as theatre en music hall.

Despite having opted for a hydraulic system, the city of Antwerp went ahead during the 1870’s with purchasing a number of steam cranes for the use of coal and mineral ore traffic at the Vaart Dock (now Asia Dock). Owing to frequent sabotage and other technical disadvantages, it was not possible to put them into operation until 1880. The steam cranes were sold and replaced with hydraulic versions as early as 1884.

From 1880 onwards, the growth of the fleet of hydraulic harbour cranes was impressive. From 1878 tot 1912, the city purchased from six different manufacturers 335 hydraulic quayside cranes that could be moved on rails. Specific categories are the mobile pyramid cranes (of which no one

survived), portal cranes (of which crane n° 111 is preserved as MAS – exhibit), portal pyramid cranes (n° 97, a “La Meuse”- crane of 1912 is in the MAS-collection), semi-portal cranes, wide portal cranes, etc. Specific tools as the “jigger” (a portable hydraulic winch) and the different crane operations (hoisting, slewing, replacement of chains, etc.) are described and visualised by excellent designs and other illustrations. As an important expert about hydraulic power, the author presents in this book chapter an outstanding and up-to-date synthesis of the development of this technology and applications.

In the next part of the publication, Gert Thues overviews the history of the electric cranes. There was a delay of more than a decade in the introduction of electrical energy in Antwerp, compared to the surrounding ports. The potential users of the 1880's were foremost interested in domestic lighting and the industrial network in and around Antwerp was of a modest scale.

The era of the electrical crane in Antwerp can be described following five phases. Phase one is the period with strong emergence of the fixed jib harbour crane (1907-23). Phase two includes the modernisation of the harbour crane fleet with spindle adjusted cranes (1923-25). In phase three (1925-30) the 3-tonne topping cranes are used, in phase four (1930-63) the topping cranes (3 à 5 tonnes) are dominant; phase 5 (the period from about 1960 to 1980) is the time of the last big harbour cranes on rails. The author describes typical electrical cranes from these five periods, including cranes preserved in MAS as outdoor exhibits of the municipal museum.

In the concise but very interesting chapters 5 and 6, Jef Vrelust overviews the history and heritage of floating cranes in the Antwerp harbour (including the “Grote Gust” or Great Gust, a crane with a nickname, built in the Gusto shipyard in Schiedam) and finally the mobile cranes, with subtitle “delivering a flexible service”.

The book closes with “Restoration, preservation and maintenance of Antwerp's historic dockyard cranes” by Paul Van Schoors. When the city decommissioned its hydraulic cranes in 1974, it resolved to create “a technological archive”: in other words, a museum collection of harbour cranes. Presently the MAS (“Museum aan de Stroom”) manages now the largest and most diverse museum collection of harbour cranes in the world: eighteen cranes built by fifteen firms from Belgium and abroad. Most of these cranes have been awarded protected heritage status and a part of them is restored. This achievement was not possible without a broad base of community support and a partnership of “Immovable Heritage” (an agency of the Ministry of the Flemish Community, supplying 80 % of the costs), the MAS, the Antwerp Port Authority and other actors. The non-profit training and employment organisation ‘Werkvormm’ takes responsibility for repairs to metal structures and rotating components, while WOTEPA is more joinery and carpentry-based and takes care of restoring wooden crane cabins. Working in partnership with such employment training schemes also allows to the MAS to achieve more with less money”.

WILLIAMSON Colin

If nature hadn't produced plastics, then man would have had to invent them

In: FARO – Tijdschrift over Cultureel Erfgoed, December 2013, p. 4-13.

Commentaar:

Dit is het inleidend artikel op een bijzonder themanummer met een focus over plastics als materiaal en over plastic als erfgoed. Diverse auteurs vervolgen met boeiende beschouwingen omtrent problematiek van restauratie en behoud, plastics als dragers van informatie (o.m. in fotografie en film). Zie ook onder www.faronet.be/tijdschrijf.